

Nr 46

Jordbruksutskottets betänkande i anledning av motioner angående skogsbrukspolitiken.**Motionerna**

Till jordbruksutskottet har hänvisats följande av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner

dels motionen 1972:146 av herr Persson i Karlstad m. fl. (s) vari hemställts att riksdagen beslutar att hos Kungl. Maj:t begära att en arbetsgrupp tillsättes med uppgift dels att från miljömässiga och sysselsättningspolitiska utgångspunkter utvärdera erfarenheterna av de allt vanligare kalhuggningarna av stora skogsarealer, dels att framlägga förslag till åtgärder i anledning av därvid konstaterade eventuella negativa verkningar, dels att mot bakgrund av utvärderingen göra en översyn av tillämpliga delar av lagstiftningen på det aktuella området,

dels motionen 1972:369 av herr Turesson (m) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär en intensifierad upplysningsverksamhet bland skogsägare och virkesköpare om åtgärder ägnade att minska förökningsmöjligheterna för skogens skadeinsekter,

dels motionen 1972:552 av herr Magnusson i Kristinehamn m. fl. (vpk) vari föreslagits att riksdagen hos regeringen hemställer om en utredning, med betryggande inslag av progressiva forskare, som får i uppdrag att undersöka det moderna skogsbrukets inverkan på miljön; att riksdagen hos regeringen hemställer om utarbetande av tillämpningsregler till gällande lagstiftning som omöjliggör att skogen utsättes för rovdrift; samt att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till ändring av gällande lagstiftning på området på så sätt, att samhället ges inflytande över planeringen på skogsbrukets område med inriktning att förebygga negativa verkningar för sysselsättningsmöjligheter och befolkningsstruktur,

dels motionen 1972:726 av herr Andersson i Storfors m. fl. (s) vari hemställts att riksdagen beslutar att hos Kungl. Maj:t anhålla om en allsidig utredning gällande skogsgödslingens inverkan på miljön, våra vattendrag, grundvattnets förorening samt gifternas inverkan på vilddjursstammen samt på tamboskapen,

dels motionen 1972:742 av herr Strömberg m. fl. (fp) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att skogsvårdslagen ses över och moderniseras under beaktande även av naturvårdens och friluftslivets intressen.

Utskottet

I ett antal motioner till årets riksdag behandlas de problem som sammanhänger med det moderna skogsbrukets inverkan på miljön i olika hänseenden.

I motionen 1972:146 erinras om att de allt hårdare skogsuttagen genom kalhuggningsmetoden under senare tid utsatts för allt starkare kritik. Farhågor har yppats främst rörande skogsbruksmetodernas negativa effekter på lokalklimat, ekologi, skogsåterväxt, landskapsvård m. m. Med hänvisning bl. a. till vissa förhållanden inom skogsbruket i norra Värmland hemställer motionärerna att riksdagen begär att Kungl. Maj:t tillsätter en arbetsgrupp för att dels från miljömässiga och sysselsättningspolitiska utgångspunkter utvärdera erfarenheterna av de allt vanligare kalhuggningarna av stora skogsarealer, dels framlägga förslag till åtgärder i anledning av därvid konstaterade eventuella negativa verkningar, dels slutligen mot bakgrund av utvärderingen göra en översyn av lagstiftningen på det aktuella området. Förslag i samma riktning framförs i motionen 1972:552, vari yrkas att en utredning med betryggande inslag av progressiva forskare ges uppdrag att undersöka det moderna skogsbrukets inverkan på miljön och att tillämpningsregler till gällande lagstiftning utarbetas som omöjliggör att skogen utsätts för rovdrift. Enligt sistnämnda motion bör vidare samhället ges inflytande över planeringen på skogsbrukets område för att förebygga negativa verkningar för sysselsättningsmöjligheter och befolkningsstruktur. Lagstiftningen på skogsbrukets område berörs också i motionen 1972:742, vari framhålls att tillämpningen av skogsvårdslagen kraftigt bidrar till att ändra landskapsbild, miljöförhållanden m. m. Enligt motionärernas mening är det därför angeläget att skogsvårdslagen ses över och moderniseras under beaktande av inte endast skogsbrukets utan också naturvårdens och friluftslivets intressen m. m. I motionen 1972:726 framhålls behovet av speciella undersökningar gällande skogsgödslingen, och motionärerna hemställer om en allsidig utredning av skogsgödslingens inverkan på miljön, vissa vattendrag, grundvattnets förorening samt gifternas inverkan på vilddjurstammen och på tamboskapen. I motionen 1972:369 slutligen betonas angelägenheten av att vidta särskilda åtgärder för att förhindra den förökning av skadeinsekter i skogen som blivit en följd av den numera allmänt tillämpade skogsskötseltekniken att lämna även grövre röjningsvirke kvar i skogen. Enligt motionen krävs en intensifierad upplysningsverksamhet bland skogsägare och virkesköpare i hithörande frågor.

Utskottet vill till en början erinra om att motioner behandlande det moderna skogsbrukets inverkan på miljön vid flera tillfällen under senare år varit föremål för riksdagens prövning (3LU 1970:70, JoU 1970:41 och JoU 1971:54). Såväl tredje lagutskottet som jordbruksutskottet har därvid i av riksdagen biträdda utlåtanden understrukit betydelsen för den svenska ekonomin av att vi inom landet har ett högrationellt och effektivt skogsbruk. Som framhålls i nu föreliggande liksom i tidigare behandlade motioner har skogsbrukets utveckling emellertid haft vissa

negativa konsekvenser bl. a. för landskapsbilden. Vid riksdagsbehandlingen av hithörande frågor har tidigare givits uttryck för uppfattningen att de miljömässiga olägenheterna av det moderna skogsbruket givetvis bör i möjlig mån begränsas. Utskottet finner anledning i nu förevarande sammanhang ånyo understryka detta. I och för sig hyser utskottet förståelse för att en ökad mekanisering av skogsbruket kan finnas nödvändig och att exempelvis trakthyggesbruk tillämpas i viss omfattning. Det är emellertid härvid enligt utskottets mening synnerligen angeläget att se till att de rent tekniska och företagsekonomiska synpunkterna på skogsbrukets bedrivande ej ges en omotiverad tyngd i förhållande till andra samhällseliga aspekter, exempelvis miljövårdsintresset och intresset att främja friluftslivet. Redan gällande lagstiftning erbjuder härvidlag vissa möjligheter att ingripa. Enligt 19 § naturvårdslagen kan länsstyrelsen sålunda förordna om lokalt tillståndstvång för arbetsföretag om det finns anledning att anta att åtgärderna skall komma att väsentligt skada landskapsbilden. Till arbetsföretag bör här räknas även avverkning och plantering av skog. Länsstyrelsen har vidare en allmän befogenhet att ingripa mot arbetsföretag som kan komma att väsentligt ändra landskapsbilden. Det har dock ifrågasatts om ifrågavarande regler är tillfyllest och Kungl. Maj:t har också i direktiven för de år 1970 för översyn av naturvårdslagen tillkallade sakkunniga angivit att dessa borde pröva om nuvarande skyddsformer var ändamålsenliga för att tillgodose behovet av en allsidig landskapsvård med hänsyn till den snabba omvandling som landskapet genomgår. De sakkunniga borde därvid bl. a. beakta den förändring som sker av landskapet genom jordbrukets och skogsbrukets rationalisering. Såväl tredje lagutskottet som jordbruksutskottet har tidigare uttalat sig för att de sakkunniga enligt direktiven borde undersöka om förordnande om skydd för landskapsbilden borde kompletteras med möjlighet att utfärda skötselreskrifter. Vidare har utskottet ifrågasatt om det inte borde övervägas att tilldela skogsvårdsstyrelsen en mera aktiv roll vid landskapsvården. Mot vad utskottet sålunda anfört har riksdagen inte haft något att erinra.

De i förevarande motioner upptagna frågorna är emellertid föremål för uppmärksamhet även i andra sammanhang. Det bör sålunda erinras om att statens naturvårdsverk i mars 1971 tillsatte en arbetsgrupp med representanter även för domänverket, skogsstyrelsen, skogshögskolan och Sveriges skogsägareföreningars riksförbund för att söka klarlägga de speciella naturvårdsfrågor som är förknippade med det moderna skogsbruket. Enligt vad utskottet erfarit har arbetsgruppen nyligen framlagt en rapport, som f. n. bearbetas inom naturvårdsverket. Avsikten är att verket inom kort skall kunna offentliggöra faktamaterial som ger underlag för en bedömning av följderna från naturvårdssynpunkt av den förväntade utvecklingen inom skogsbruket. Ett av syftena med arbetet är enligt naturvårdsverket att belysa det behov av ytterligare utredningar i ämnet som kan föreligga.

En särskild arbetsgrupp för studium av kalhyggenas omfattning och verkningar tillsattes i januari innevarande år av jordbruksministern. I

gruppen ingår representanter för jordbruksdepartementet, skogsstyrelsen, statens naturvårdsverk och arbetsmarknadsverket. En rapport från nämnda arbetsgrupp kan enligt vad utskottet inhämtat väntas föreligga omkring stundande årsskifte.

I anledning av motionen 1972:726 vill utskottet erinra om att riksdagen nyligen antagit en lag om förbud mot spridning av bekämpningsmedel från luften (prop. 1972:25, SoU 1972:10, rskr 1972:112). Lagen innebär förbud mot sådan spridning av bekämpningsmedel över skogsmark och annan mark som inte är åkermark. Som framhölls i propositionen 1972:25 utgör frågan om spridning av bekämpningsmedel från luften endast en del av den större frågan om användningen av kemiska medel över huvud taget i vår omgivning. Miljökontrollutredningen (Jo 1970:20) har nyligen lagt fram förslag till lagstiftning om kontroll av hälso- och miljöfarliga produkter. Den särskilda frågan om sättet för spridning av kemiska medel har dock inte behandlats av utredningen. Chefen för jordbruksdepartementet har därför jämlikt bemyndigande den 3 mars 1972 tillkallat särskilda sakkunniga med uppgift att allsidigt utreda frågan om spridning av sådana kemiska medel som bekämpningsmedel och handelsgödselmedel. Utredningen skall bedrivas skyndsamt och ske i samråd med bl. a. arbetsmiljöutredningen.

I förevarande sammanhang må vidare erinras om att riksdagen innevarande år bemyndigat Kungl. Maj:t godkänna avtal mellan staten och Stiftelsen Skogsteknisk FoU om stöd till kollektiv skogsteknisk forskning. Avtalet avser tiden den 1 juli 1972 – den 30 juni 1975. Enligt det ramprogram som skall ligga till grund för forskningsverksamheten under avtalsperioden syftar verksamheten bl. a. till att anpassa den skogstekniska utvecklingen till miljövårdens krav.

Vad särskilt angår den i motionen 1972:369 berörda frågan om åtgärder mot skogens skadeinsekter vill utskottet hänvisa till den utredning i ämnet som verkställdes föregående år i anledning av då väckt motion i ämnet (JoU 1971:54). Enligt vad därvid redovisades anordnade skogsstyrelsen, i syfte att finna en början till en bredare lösning av nu ifrågavarande problem, i samarbete med skogshögskolan och Stiftelsen Skogsarbeten en större skogsskyddskonferens i november 1970 för representanter för skogsbruk, skogsindustri och forskning. Mötet resulterade i ett antal rekommendationer som bl. a. gick ut på att skogsbruket och skogsindustrin skulle försöka åstadkomma en bättre samordning mellan avverkning, transport och industri för att i görligaste mån undvika alltför stor lagring av obarkat virkessortiment i skogen under vissa kritiska perioder. Den centrala konferensen har sedan följts upp av ett antal regionala överläggningar, och på några håll har länsvisa skogsskyddskommittéer bildats. Det förutsattes vid förenämnda skogsskyddskonferens att en ny sådan skulle anordnas inom tre år för genomgång av hur skyddet mot insekterna utvecklats och för överläggning om de vidare åtgärder som kunde komma att erfordras.

De föreliggande motionerna berör enligt utskottets mening synnerligen viktiga frågor för vårt skogsbruk och för vår miljö, vilka förtjänar att följas med stor uppmärksamhet. Av vad som redovisats i det föregående torde emellertid framgå att såväl Kungl. Maj:t som berörda myndigheter och organ är väl medvetna härom. Mot bakgrund av de undersökningar som pågår och de initiativ som i övrigt tagits på förevarande område finner utskottet inte erforderligt att nu påyrka någon särskild åtgärd i anledning av dessa motioner.

Utskottet, som jämväl vill erinra om att skogspolitiska utredningen beräknas slutföra sitt arbete inom kort, hemställer alltså

att riksdagen lämnar utan åtgärd

1. motionen 1972:146,
2. motionen 1972:369,
3. motionen 1972:552,
4. motionen 1972:726 och
5. motionen 1972:742.

Stockholm den 18 oktober 1972

På jordbruksutskottets vägnar

NILS G. HANSSON

Närvarande: herrar Hansson i Skegrie (c), Mossberger (s), Persson i Skänninge (s), Anthy (fp), Johanson i Västervik (s), Hedin (m)*, Jonasson (c)*, Magnusson i Grebbestad (s), fru Anér (fp), herrar Augustsson (s)*, Larsson i Borby (c), fru Lindberg (s), herrar Krönmark (m), Takman (vpk) och fru Theorin (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservation

av herr Takman (vpk) som

dels anför följande:

”Det finns ingen anledning att idealisera skogsarbetet så som det bedrevs med yxa och såg. Det var ett av de tyngsta av alla kroppsarbeten, och om det hade funnits en fullständig statistik från decennierna före 1950 skulle den med stor sannolikhet ha visat hur skogsarbetarkåren mer än de flesta andra arbetargrupper drabbades av olycksfall, förslitning, sjukdom och tidig arbetsoförmåga. Den mekanisering, som inleddes på 1950-talet genom att motorsågen mera allmänt kom i bruk, medförde från medicinsk och social synpunkt om möjligt ännu dystrare verkningar. Under den senaste femårsperioden, fr. o. m. 1967 t. o. m. 1971, dödades 136 personer under skogsarbete, därav 81 under arbete med trädfällning. Denna statistik är sannolikt ändå ofullständig. Den minskning av

dödsolycksfallen i skogen som trots allt noterats de allra senaste åren är sannolikt endast skenbar. Med den mycket hårda rationalisering som skogsarbetet genomgått har antalet skogsarbetardagsverken reducerats mycket kraftigt, och antalet olyckshändelser måste självfallet ställas mot antalet dagsverken för att man skall kunna bedöma om skogsarbetet blivit mindre farligt eller – vilket förefaller troligt – ännu mera farligt än tidigare.

I det kyliga klimat som flertalet skogsarbetare i vårt land arbetar i blir också yrkessjukdomar vanliga. Efter endast en relativt kort tid i arbete med motorsåg, ofta endast tio år eller mindre, drabbas skogsarbetarna av 'kärlkramp' i fingrarna.

Diskussionen om den andra mekaniseringsetappen, den som inleddes med införandet av tunga maskiner för avverkning, kvistning, barkning etc., kan följaktligen inte föras utan att man samtidigt diskuterar den alternativa lösningen, den som representeras av att fortsätta med motorsågen och ackordsarbete. Det är alldeles uppenbart att man inte kan tolerera att en arbetargrupp utsätts för de risker som skogsarbetet under hittillsvarande förhållanden medför.

Huruvida det högmekaniserade skogsarbetet med maskiner av typen processorer är så föga ansträngande och så föga riskfyllt för arbetarna, som det nu på sina håll hävdas, kommer man att kunna bedöma säkrare först om ett tiotal år. En av de övriga centrala frågorna, vilken betydelse den maskinella kalhugningen av stora skogsarealer får i ekologiskt hänseende, kan man heller inte bedöma utan en mångårig kontrolltid.

Motionen 1972:146 berör liksom motionen 1972:552 de ekologiska aspekterna. Självfallet finns det i många fall anledning att helt avverka skogen på ett område. Det är inte detta utan de mycket stora kalhyggena som motionärerna med skärpa kritiserat. Djurlivet förändras. I den sistnämnda motionen påpekas att kalhugningarna i Norrlands inland medfört stora problem för renskötseln.

Skogen är en levande miljö som i sin tur har ett stort inflytande på den omgivande miljön. Den är en av de viktigaste producenterna av atmosfäriskt syre, den reglerar ytvattnets avrinning och hindrar markerosion, den dämpar stormar, den har en i industriella samhällen allt viktigare roll att spela för rekreation och friluftsliv.

Skogen har i stora delar av vårt land också en central ekonomisk roll, och det är särskilt utifrån denna roll, skogens betydelse för sysselsättningen, som motionärerna vänder sig mot den abnormt utbredda kalhugningen som t. ex. Uddeholmsbolaget genomfört i norra Värmland. Skogsvården missköts. Skogsbolagen bryr sig inte längre om att dika, att röja bort virkeskvantiteter som betraktas som olönsamma att ta vara på och som blir utmärkta kläckningsanstalter för skadeinsekter, och de slarvar med planteringen av ny skog.

Bolagen investerar av sina profiler i industrier utanför skogsområdena, och det är en ofta väl grundad uppfattning bland ortsbefolkningen att lokalisering av förädlingsindustrier till dessa områden motarbetas därför att dessa skulle innebära konkurrens om råvaran.

Det är en rationell skogsvård som motionärerna kräver, och jag anser att utskottet bort ansluta sig till den mening som uttryckts i motionen 1972:552, nämligen att riksdagen hos regeringen bör hemställa om åtgärder som omöjliggör rovdrift av skogen samt om förslag till ändring av gällande lagar så att samhället ges mera makt över planeringen på skogsbrukets område med inriktning på att förebygga negativa verkningar för sysselsättningsmöjligheter och befolkningsstruktur."

dels anser att utskottet under punkten 3 bort hemställa

"att riksdagen bifaller motionen 1972:552 i vad avser tillämpningen av gällande skogsvårdslagstiftning och förslag till ändrad lagstiftning på området samt lämnar motionen i övrigt utan åtgärd."

